

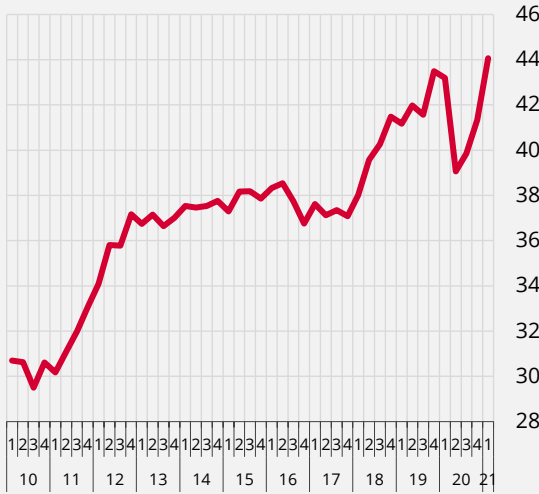
Kutu 2.1

Covid-19 Salgınının Kartla Yapılan Harcamalara Etkileri

Salgın tedbirleri çerçevesinde 2020 ve 2021 yıllarının farklı dönemlerinde uygulanan tam kapanma, kısmi tedbir ve normalleşme (açılma) uygulamalarının tüketim harcamalarına farklı etkileri olmuştur. İkinci çeyrekte salgına karşı alınan hareketliliği azaltıcı önlemler çerçevesinde tüketim düşüş kaydetmiştir. Bu dönemde, kartla yapılan harcamalar da azalmış, takip eden normalleşme dönemlerinde ise tüketim kalıplarındaki değişimin de etkisi ile yüksek oranda artmıştır. Kartla yapılan harcamaların özel tüketim içerisindeki payı 2020 yılı ikinci çeyreğinde kuvvetli oranda düşerken, takip eden dönemde tekrar artış kaydetmiştir (Grafik 1). Salgın kısıtlamaları nedeniyle hizmetlere olan talep azalırken, çevrim içi harcamalar artmıştır. Böylece, salgından en çok etkilenen hizmet sektörlerinin kartla yapılan harcamalar içerisindeki payı 2020 yılı ikinci çeyreğinde 2008 yılındaki seviyelerine kadar gerilerken, son dönemde aşılamanın toplumun geneline yayılarak hızlanması ve normalleşme ile birlikte yeniden artış kaydetmiştir (Grafik 2). Bu durum, kartla yapılan harcamaların yüksek frekanslı olarak incelenmesinin salgın dönemine ilişkin bilgi sağlamada faydalı olacağına işaret etmektedir.

Bu kutuda, 2020 ve 2021 yıllarındaki açılma ve kapanma dönemlerinin kartlı harcamalara etkileri sektörel olarak da incelenmektedir. Bu amaçla haftalık frekansta ve sektörel detaydaki banka ve kredi kartı verileri TÜFE ve ilgili alt kalemdaki fiyat endeksleri ile reelleştirilmiştir. Tam kapanma, kısmi tedbir ve açılma dönemleri olarak 2020 ve 2021 yıllarının Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran aylarına ilişkin haftalık frekanstaki kartla yapılan harcamalar verisi kullanılmıştır.

Grafik 1: Kartla Yapılan Harcamaların Özel Tüketim Oranı (Mevsimsellikten Arındırılmış, %)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Grafik 2: Hizmetlerin Kartla Yapılan Harcamalar İçindeki Payı (Mevsimsellikten Arındırılmış, %)

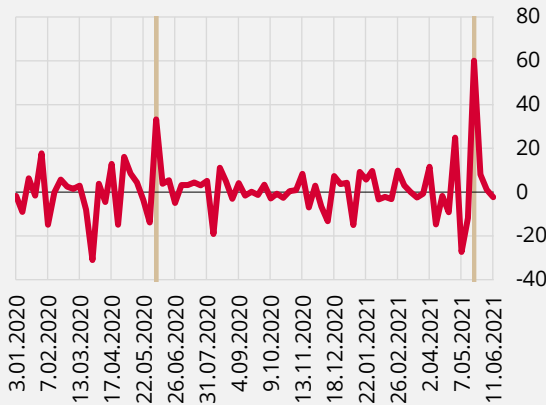

Kaynak: TCMB.

Reel kredi kartı harcamalarının haftalık yüzde değişimi incelendiğinde 2020 yılındaki en yüksek artışın tam açılmanın olduğu 1-5 Haziran haftasında gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 3). Reel kredi kartı harcamalarındaki 2021 yılı en yüksek haftalık artışı, Ramazan Bayramı'nı takip eden ve kısmi açılmanın uygulamaya girdiği 17-21 Mayıs haftasında gerçekleşmiştir. Kredi kartı harcamaları bu iki dönem için incelendiğinde 2021 yılındaki artışın daha yüksek olduğu dikkat çekerken, iki dönem arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ek olarak, kartla yapılan harcamalar normalleşme ve ertelenmiş talebin etkisi ile açılma olan haftalarda yüksek oranda artarken takip eden dönemde normal seyrine dönmektedir.

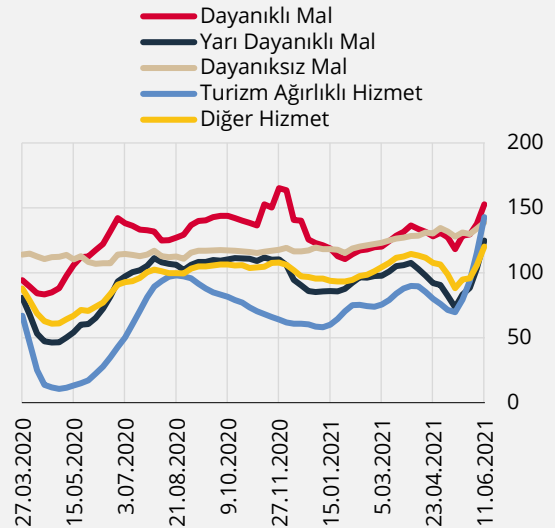
Kartla yapılan harcamalar mal ve hizmet sektörleri ayrımında incelendiğinde harcamaların her iki grupta da son dönemde arttığı görülmektedir (Grafik 4).¹ Salgının başından bu yana değerlendirildiğinde, dayanıklı mal harcamaları 2020 yılı Temmuz ayına kadar artış eğilimi sergilemiş, sonrasında görece yatay bir seyir izlemiştir. TCMB (2021) çalışmasında, dayanıklı mallara yönelik artan talebin son dönemde tasarruf artışları ve servet etkisi kanalıyla da desteklendiği bulgulanmıştır. Dayaniksız mallara ilişkin harcamalar ise gıda ve market gibi temel ihtiyaçları kapsadığı için görece yatay seyretilmektedir. Diğer hizmet sektörü harcamaları 2020 yılında tam açılmanın etkisiyle Temmuz ayının sonuna kadar kademeli bir şekilde artmış, sonrasında yatay seyretilmiştir. Turizm ağırlıklı hizmet sektörlerinde ise hem 2020 hem de 2021 yılı açılma dönemlerinde yüksek artışlar görülmektedir. Bu grup harcamalarında 2021 yılı açılma döneminde görülen yüksek artışta aşılmanın toplum geneline kapsayacak şekilde yaygınlaşmasının etkili olduğu düşünülmektedir. İncelenen tüm gruplarda da 2021 yılında 14 Mayıs haftasına denk gelen Ramazan Bayramı nedeniyle V şeklindeki düşüş-artış hareketi dikkat çekmektedir.

Grafik 3: Kartla Yapılan Harcamalar
(Reel, % Değişim)

Kaynak: TCMB.

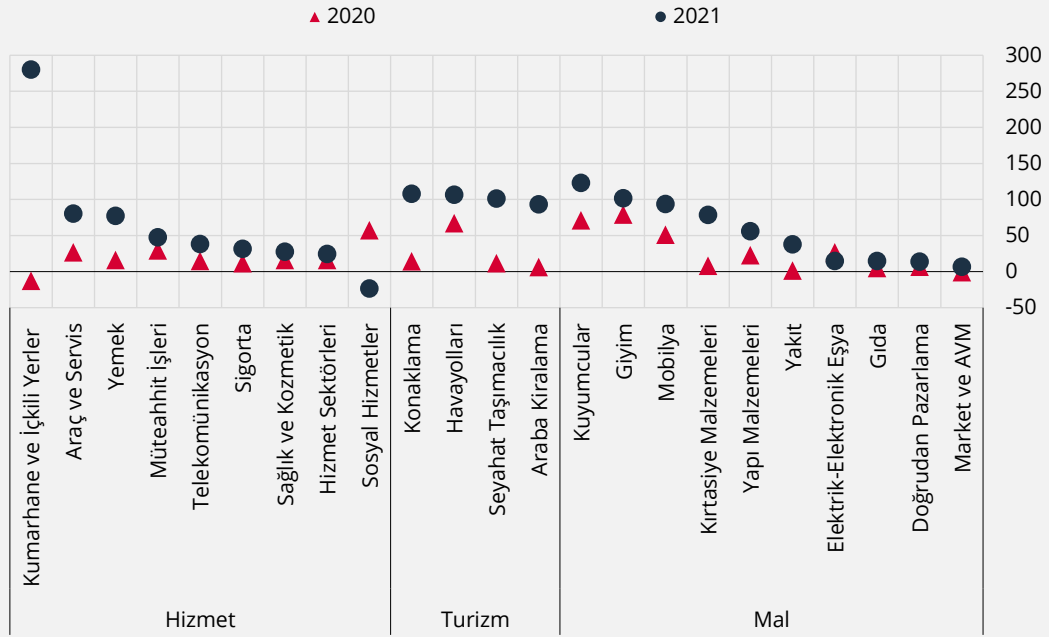
Grafik 4: Mal ve Hizmet Grupları Ayrımında Kartla Yapılan Harcamalar
(Reel, 6 Mart 2020=100, 4-Haftalık Hareketli Ortalama)

Kaynak: TCMB.

Kartla yapılan harcamalar alt kalemler itibarıyla incelendiğinde 2020 ve 2021 yıllarında tedbir dönemi sonrası açılmaların olduğu haftalarda sektörlerin geneline yayılan artışlar olduğu görülmektedir (Grafik 5). Bu artış, 2021 yılında 2020 yılına kıyasla daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. Turizm bağlantılı gruplarda 2021 yılındaki artışların daha güçlü olmasında küresel anlamda salgın tedbirlerinin esnetilmesi ve turizm faaliyetlerinin canlanmasının etkili olduğu değerlendirilmektedir.

¹ Dayanıklı mal sınıflandırması elektrik-elektronik eşya, kuyum ve mobilya sektörlerini içermektedir. Yarı dayanıklı mal sınıflandırması yakıt, doğrudan pazarlama, kırtasiye malzemeleri, giyim ve yapı malzemeleri sektörlerini içermektedir. Dayaniksız mal sınıflandırması gıda ile market ve AVM sektörlerini içermektedir. Turizm ağırlıklı hizmet sınıflandırması araba kiralama, havayolları, konaklama, seyahat acenteleri ve taşımacılık sektörlerini içermektedir. Diğer hizmet sınıflandırması araç kiralama-satış-servis-yedek parça, hizmet sektörleri, sosyal hizmetler, kumarhane ve içkili yerler, müteahhit işleri, sağlık ve kozmetik, sigorta, telekomünikasyon ve yemek sektörlerini içermektedir.

Grafik 5: Alt Kalemler İtibarıyla Kartla Yapılan Harcamalar* (Reel, % Değişim)

Kaynak: TCMB.

* 2020 ve 2021 yılları için açılmayı takip eden ilk dört haftada yapılan harcamaların önceki dört haftaya kıyasla yüzde değişimlerini göstermektedir.

Özetle, 2020 ve 2021 yıllarının farklı dönemlerinde uygulanan tam kapanma, kısmi tedbir ve normalleşme (açılma) uygulamaları tüketim harcamalarını sektörler itibarıyla farklı şekilde etkilemiştir. Tedbir sonrası normalleşme (açılma) dönemlerinde kartla yapılan harcamalar güçlü oranda artarken, takip eden dönemlerde artış oranları yavaşlamış ve normal seyrine dönmüştür. Son dönemde aşılama hızının artması ve toplum geneline yaygınlaşmasının salgından olumsuz etkilenen hizmetler ve turizm sektörlerine olan talebi artırması ve iktisadi faaliyette daha dengeli bir büyüme kompozisyonunu desteklemesi beklenmektedir.

Kaynakça

TCMB (2021). Salgın Döneminde Özel Tasarrufların Seyri ve Tüketim Talebine Etkileri. Enflasyon Raporu 2021-II, Kutu 2.4.